DOI: 10.19195/0137-1150.170.6

Data przesłania artykułu: 21.11.2018

Data akceptacji artykułu: 6.02.2019

MAŁGORZATA KORYTKOWSKA

Instytut Sławistyki PAN, Polska

O pewnych procesach frazeologizacji z perspektywy modelu składni semantycznej

1. Artykuł dotyczy problemu, który nasuwa się w trakcie opisu cech semantyczno-syntaktycznych czasowników bułgarskich i polskich. Dla takiego opisu istotne jest określenie zbioru struktur będących realizacją cech danej jednostki leksykalnej (czasownika), gdyż wyznacza on granicę hasła słownikowego. Struktury nietypowe niejednokrotnie stwarzają jednak trudności klasyfikacyjne, które skłaniają do uznania ich za frazeologizmy. Mimo że problem ten wydaje się szczegółowy, to jest ważny, ponieważ ilustruje kwestie wymagające ustaleń natury teoretycznej i znalezienia rozwiązań istotnych przy opisie typu leksykograficznego jednostek słownikowych.

Takie właśnie trudności mogą oddawać przykłady:

pol. *Wątpię w Piotra.*

bułg. *Съмнявам се в Петър.*

Wyprzedzając dalszą analizę, trzeba zaznaczyć, że zdania te — strukturalnie prawie identyczne — nie są odpowiednikami semantycznymi.

1.1. W słowniku języka bułgarskiego (РСБКЕ¹) *съмнявам се в някого* zostało ujęte jako frazeologizm w ramach hasła *съмнявам се*, a jego znaczenie wyjaśnia definicja: fraz. „подозирам някого, че е извършил нещо осъдително” — ‘podejrzewać, że ktoś dokonał czegoś negatywnego, karygodnego’. W internecie odnajdujemy podobne przykłady, por. *Джей Ло призна: Съмнявам се в Каспър, Засега се съмнявам във водата*. W obu wypadkach chodzi o hipotetyczną przyczynę niekorzystnego rozwoju sytuacji, której podłoże może się wiązać z wpływem Kasptra lub wody (*Каспър* lub *водата*). Znaczenia tych zdań można przybliżyć jako ‘podejrzewam Kasptra/wodę’.

¹ *Речник на съвременния български книжовен език*, t. 1–3, red. С. Романски, София 1955–1957.

W słownikach języka polskiego typ *wątpić w kogoś* z reguły nie jest odnotowywany, ale taką strukturę ilustruje jeden z przykładów zawartych w haśle *powątpiewać* w ISJP², por. *Ani przez chwilę nie powątpiewał w nią*³. Znaczenie *wątpię* w *Piotra* można eksplikować jako *Wątpię, czy Piotr sprosta czemuś/czy sobie poradzi...* itp.

Podobne struktury zdaniowe są w polskich kompendiach leksykograficznych traktowane bardzo różnie. Świadczą o tym na przykład rozstrzygnięcia dotyczące kształtu hasła czasownika *zwątpić* — ciągi *zwątpić w kogoś* klasyfikowane są albo jako odmianka znaczeniowa czasownika w haśle *zwątpić* (tak na przykład w ISJP), albo jako frazeologizm (tak w SJP⁴).

Powstaje więc pytanie, jaki jest status przykładów tego typu i jakie przyjąć kryteria, które pozwoliłyby na świadome i konsekwentne decyzje dla tego typu przypadków w trakcie opracowywania szerszego materiału. Problem ten nie jest trywialny, ponieważ — jak widać — bezpośrednio dotyczy granic hasła słownikowego i jego wewnętrznej struktury, to znaczy kryteriów przyjętych dla wydzielania odmianek znaczeniowych, a także granicy, poza którą kwalifikuje się pewne struktury jako jednostki o innym znaczeniu (polisemia) lub jako frazeologizmy.

1.2. Na trudności w zakreśleniu granicy dzielącej sferę frazeologii od sfery składni uwagę zwracało wielu badaczy, jak na przykład John Lyons⁵ czy na gruncie polskim Andrzej Maria Lewicki⁶ oraz Ewa Jędrzejko⁷, która wykazała, że takie trudności klasyfikacyjne wynikają z analizy *Słownika transformacyjno-generatywnego czasowników polskich* pod redakcją Kazimierza Polańskiego⁸. Podkreślano trudności w odróżnianiu zleksykalizowanych połączeń składniowych od sfrazeologizowanych leksemów kilkuwyrazowych. Formułowano opinię, że wśród tworów sfrazeologizowanych istnieją obszary i zjawiska przejściowe, tworzące klasę związków łączliwych. Warto tu przytoczyć zdanie Jędrzejko, że właśnie takie połączenia „następczą najwięcej wątpliwości, tak co do ich statusu [...], jak też sposobu opisu ich schematu strukturalnego oraz ustalania zakresu zmienionych walencyjnych”⁹.

² M. Bańko, *Inny słownik języka polskiego*, Warszawa 2000.

³ Por. eksplikację znaczenia *powątpiewać* („Jeśli ktoś powątpiewa w coś, to do pewnego stopnia w to wątpi lub wyraża swoje wątpliwości” — ISJP, hasło: *powątpiewać*) wobec *wątpić* („Nie być przekonanym o czymś, nie wierzyć w coś; powątpiewać, wyrażać wątpliwości” — ISJP, hasło: *wątpić*).

⁴ *Słownik języka polskiego*, red. M. Szymczak, t. 1–3, Warszawa 1978–1979.

⁵ J. Lyons, *Semantyka*, t. 2, przeł. A. Weinsberg, Warszawa 2008, s. 10–11.

⁶ A. M. Lewicki, *Wprowadzenie do frazeologii syntaktycznej. Teoria zwrotu frazeologicznego*, Katowice 1976; *idem*, *Relacyjna siatka derywacyjna jako czynnik onomazjologicznego opisu zasobu frazeologicznego*, [w:] *Problemy frazeologii europejskiej*, red. A. M. Lewicki, t. 1, Warszawa 1996, s. 9–14.

⁷ E. Jędrzejko, *Z problemów składni frazeologizmów (w ujęciu Syntaktyczno-generatywnego słownika czasowników polskich)*, [w:] *Problemy frazeologii europejskiej...*, s. 113–124.

⁸ *Słownik syntaktyczno-generatywny czasowników polskich*, red. K. Polański, t. 1–6, Wrocław 1980–1990.

⁹ E. Jędrzejko, *Z problemów składni...*, s. 121.

Nie ulega wątpliwości, że poszczególne rozwiązania, jeśli są efektem świadomej analizy, a nie podejścia intuicyjnego, powinny być konsekwencją zastosowania konkretnego modelu teoretycznego.

2. Analiza przedstawiona w tym opracowaniu oparta jest na modelu składni semantycznej zaproponowanym przez Stanisława Karolaka¹⁰. Podobna podstawa teoretyczna cechuje monografię pod redakcją Aleksandra Kiklewicza i Małgorzaty Korytkowskiej¹¹. Ustalenie zbioru dopuszczalnych struktur zdaniowych dla danego czasownika w określonym znaczeniu jest funkcją jego cech semantycznych, wyznaczanych w kategoriach predykatowo-argumentowych. Istotne jest to, że poszczególne struktury zdaniowe pozostają w relacji semantycznej, a zbiór ma charakter hierarchiczny.

Charakteryzując w największym skrócie analizowane tu czasowniki *wątpić* — *съмнявам се*, można stwierdzić, że należą one do klasy predykatów II rzędu o charakterystyce $P_{(x, q)}$. Czasowniki z tej licznej klasy dopuszczają najczęściej klasyczną strukturę zdaniową (określaną jako podstawową), w której pozycja q wypełniona jest przez zdanie, por.:

pol. *Paweł wątpi w to, że stryj jeszcze przebywa w Gdańsku.*

Paweł wątpi, aby spotkanie mogło się odbyć.

bułg. *Съмнявам се, че ще стигне до закриването на банката.*

Съмнявам се Джордж да се ожени отново.

Szereg innych struktur zdaniowych dopuszczanych przez jednostki tej klasy ($P_{x, q}$), a więc należące do zbiorów struktur charakteryzujących każdą z nich, można traktować jako przekształcenia struktury podstawowej. Najczęściej mają one cechy struktur, które dopuszczają procesy kondensacyjne i pozwalają na niewypełnienie części treści zawartej w q . Dotyczy to na przykład typów zdań będących efektem procesów nominalizacyjnych, przykładowo:

pol. *Wątpię w szczerłość Adama.*

bułg. *Съмнявам се в откровеността на Адам.*

Część struktur — efektów kondensacji, dokumentowanych w zdaniach z czasownikami należącymi do różnych pól semantycznych — określimy jako takie, w których pozycja q realizowana jest jedynie przez jeden z argumentów z q , na przykład: *Anka wspominała mi o siostrze; Interesuję się tą książką.*

Powracając do analizowanych tu przykładów *Wątpię w Piotra* — *Съмнявам се в Петър*, konieczne jest rozstrzygnięcie, czy należą one do zbiorów struktur zdaniowych implikowanych przez *wątpić* i *съмнявам се*, a więc takich, które są realizacją ich znaczenia bądź też w tych wypadkach dochodzi do modyfikacji znaczenia decydującej o wyłączeniu ich poza ten zbiór.

¹⁰ S. Karolak, *Składnia wyrażen predykatywnych*, [w:] *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Składnia*, red. Z. Topolińska, Warszawa 1984, s. 11–211.

¹¹ A. Kiklewicz et al., *Podstawowe struktury zdaniowe współczesnych języków słowiańskich: białoruski, bułgarski, polski*, red. A. Kiklewicz, M. Korytkowska, Olsztyn 2010.

Niewątpliwie na pozycję *q* w obu wypadkach nakładane są pewne ograniczenia semantyczne.

a. Można bardzo ogólnie stwierdzić, że w obu językach do wypełnienia pozycji predykatu *z q* dopuszczane są klasy czasowników odnoszących się do zdarzeń podlegających kontroli (agentywne). Świadczą o tym polskie przykłady zdań, które mogą stanowić podstawę interesującej nas konstrukcji:

*Wątpię w to, że Piotr pokona te trudności/wejdzie na ten szczyt. — Wątpię w Piotra. (takie czasowniki dopuszczają też konteksty typu być w stanie/umieć/móc — być w stanie/móc wejść/pokonać... — por. *x jest w stanie pokonać te trudności*);*

b. Analizowane zdania dopuszczają też uściślenia w postaci oceny *q* — w wypadku zdania polskiego zdarzenie wyrażone w obrębie *q* jest pożądane przez nadawcę, w przypadku bułgarskiego — niepożądane, negatywne.

Konfrontując oba przykłady: *Wątpię w Piotra — Съмнявам се в Петър*, można jednak stwierdzić, że takie uszczegółowienia nie oddają różnicy, która klasyfikacyjnie wydaje się bardzo istotna.

Bułgarski przykład wykazuje pewną ważną cechę — jego interpretacja z zastosowaniem rozwiniętej, zdaniowej struktury podstawowej dla czasownika *съмнявам се* uzależniona jest od występującej w niej negacji, por.:

A. *Съмнявам се в това, че Петър е извършил тази кражба* — nie może być strukturą podstawową dla *Съмнявам се в Петър* w przeciwieństwie do A':

A'. *Съмнявам се в това, че Петър не е извършил тази кражба — Съмнявам се в Петър* — istotne jest też to, że interpretacja zdania *Съмнявам се в Петър* poprzez zdanie typu A' jest semantycznie skomplikowana i wobec tego rzadka.

Porównując bułgarskie zdanie typu A' z polskim przykładem typu:

B'. *Wątpię w to, że Piotr nie zda tego egzaminu*

będącym odpowiednikiem strukturalnym typu A', można stwierdzić, że B' nie stanowi podstawy struktury *Wątpię w Piotra*.

2.1. Pozycja negacji w strukturze semantycznej analizowanych przykładów w sposób eksplicytny uwidacznia się, kiedy interpretowane są one poprzez zdania *z przypuszczać — предполагам*. Pary *wątpić — przypuszczać*, *съмнявам се — предполагам* są w relacji semantycznej, przy czym *wątpić — съмнявам се* są bogatsze o wbudowaną w ich strukturę negację¹². Porównajmy teksty, w których reakcją na zdanie zawierające *wątpić/съмнявам се* jest zdanie *z przypuszczać — предполагам* — istotna jest przy tym pozycja negacji w tych parach zdań:

pol. C. *Wątpię w to, że Piotr wykona pracę na czas.*

C'. *I ja przypuszczam, że Piotr **nie** wykona tej pracy na czas.*

¹² Por. M. Danielewiczowa, *Wiedza i niewiedza. Studium polskich czasowników epistemicznych*, Warszawa 2002. Autorka jest zdania, że różnica między *wątpić* a *przypuszczać* dotyczy też różnic w usytuowaniu komponentów semantycznych na poziomie struktury tematyczno-rematycznej zdania. Dla prowadzonej w tym artykule analizy ważne jest, że zdania zawierające *przypuszczać — предполагам* mogą być spójną semantycznie reakcją na poprzedzający kontekst zdań *z predyktorami wątpić — съмнявам се*.

bułg. D. *Съмнявам се в това, че Петър не е извършил тази кражба.*

D'. *Аз също предполагам, че не е така, че Петър не е извършил тази кражба.*

D''. *Предполагам, че Петър е извършил тази кражба.*

Eksplikacja zdania bułgarskiego z *съмнявам се* zawiera zatem podwójną negację, co równa się zdaniu twierdzącemu z *предполагам*. Zmieniają się więc warunki prawdziwościowe cechujące strukturę semantyczną zdań typu *Съмнявам се в Петър* na tle innych struktur zdaniowych z tym czasownikiem. Najbliższą intuicji użytkownika języka jest interpretacja poprzez rozwiniętą strukturę zdaniową z czasownikiem *предполагам* (por. D''), a nie poprzez skomplikowaną semantycznie rozwiniętą strukturę zdaniową (typu D). *Съмнявам се в Петър* zawiera też wbudowaną negatywną kwalifikację czynu osobnika wyrażonego w ramach frazy *в*^{NP}. — *Предполагам, че Петър е виновен за нещо/за това*. Jak się wydaje, ten stopień komplikacji treści przesądza więc o tym, aby typ *Съмнявам се в Петър* kwalifikować jako frazeologizm.

Czasownik *съмнявам се* dopuszcza jednak jeszcze inny typ struktury zdaniowej, która jest efektem podniesienia frazy *z q* — jest ona wyrażona w syntagmie *за*^{NP}, por.: *Ема се съмнява за тази книга / за заглавието на тази книга*. W tych wypadkach nie występuje implikacja, że *q* odnosi się do zdarzenia nieakceptowanego, negatywnego, a kondensacja treści dotyczy nieokreślonej wartości predykatu tego argumentu propozycyjalnego bądź też treść ta jest wynikiem z kontekstu (por. *Ема се съмнява за тази книга във връзка с нещо / във връзка с тази ситуация*).

2.2. Systematyzacja dopuszczalnych dla czasowników *wątpić* – *съмнавам се* struktur

Tabela 1. Wzorce semantyczno-syntaktyczne dla pol. *wątpić* — bułg. *съмнявам се*

Struktura propozycyjalna	Struktura eksplikacyjna	Język polski	Język bułgarski
P _(x, q)	1. V N _x , V _q ...	<i>Uczony wątpi w to, że są to szczątki szkieletu gada/aby były to szczątki szkieletu gada.</i>	<i>Съмнявам се (в това), че тя е виновна/тя да е виновна.</i>
	2. V N _x , NV _q ...	<i>Wątpię w istnienie ufoludków.</i>	<i>Съмнявам се в отвлечането на Киро Киров.</i>
		<i>Wątpię w spontaniczność protestów.</i>	<i>Съмнявам се в спонтанността на протестите.</i>
	3. V N _x , N _{aq} Ø _q	<i>Ala wątpi w Piotra.</i>	<i>Елка се съмнява за заглавието на този филм/за тази книга/за съседа ми.</i>
	4. V N _x , Ø _q	<i>Ludzie często wątpią.</i> <i>Wątpię, więc myślę.</i>	<i>Хората често се съмняват.</i> <i>Съмнявам се, следователно мисля.</i>

Uzupełnienie hasła bułgarskiego¹³:

— fraz. *Ема се съмнява в Петър*. — *Ема предполага, че Петър е виновен (за нещо / за това)*. — możliwość substytucji przez czasownik *подозирам*: *Ема подозира че Петър е виновен (за нещо/за това)*. — *Ема подозира Петър (за нещо)*.

Ема се съмнява във водата. — *Ема предполага/подозира, че водата е причината (на някакво състояние, което не е положително)*. Por. *Ема подозира, че водата е причината на това*. — *Ема подозира водата*.

Uwagi do hasła polskiego — zdanie *Ала wątpi w Piotra*:

— w pozycji V_q struktury eksplikatywnej 1. występują predykatory agentywne lub typu *być w stanie, móc*, które dopuszczają tę klasę predykatorów, por. *Ала wątpi w to, że Piotr robi coś/będzie w stanie zrobić coś* (na przykład *napisze tę książkę*) / *Ала wątpi w to, że Piotr będzie w stanie napisać tę książkę*.

— struktura semantyczna zawiera dodatkowe zawężenie oceny V_q : stan/zdarzenie implikowane przez V_q jest korzystne/pożądane przez nadawcę.

2.3. Przeprowadzona analiza ułatwia też sprecyzowanie wniosków konfrontacyjnych:

a. bułgarskim odpowiednikiem polskich struktur typu *Ала wątpi w Piotra* mogą być tylko zdania o rozwiniętej strukturze (czyli tak zwanej strukturze podstawowej, por. struktura eksplikacyjna 1. w tabeli): *Ема се съмнява, дали Петър ще се справи с нещо/това* // *дали Петър ще бъде в състояние да направи нещо/това*;

b. polskim odpowiednikami bułgarskich struktur typu *Елка се съмнява за заглавието на този филм/за тази книга/за съседа ми* mogą być zdania z predykatorem *mieć wątpliwości*, na przykład *Елка ma wątpliwości co do tytułu tej książki*. Brakuje jednak w polskim struktur zdaniowych z czasownikiem *wątpić*, typu *Ема wątpi co do tej książki*, to znaczy takich, w których treść argumentu propozycjonalnego q jest wyrażana jedynie poprzez jeden z jego argumentów i nie jest ona dodatkowo zawężona tak, jak w wypadku typu *Вątpię w Piotra*;

c. najbardziej naturalnymi odpowiednikami polskimi bułgarskich zdań typu *Ема се съмнява в Петър/във водата* są zdania z predykatorem *припускать, podejrzewать*, na przykład: *Ема припуска, że Piotr jest winien (czegoś)* // *Ема припуска/пodejrzewa, że вода jest przyczyną (stanu, który nie jest korzystny)*.

¹³ Można tylko odnotować, że zasoby internetu poświadczają tworzenie typów zdań, w których sporadycznie występuje *съмнявам се* w znaczeniu ‘предполагам’ — ‘przyпускать, podejrzewać’. Status takiego użycia *предполагам* jest niejasny, nie odnotowują go też słowniki, por. *Съмнявам се, че ми е изгорял пиксел*. Struktury tego typu nie mogą być eksplikowane za pomocą zdań z *предполагам* zawierających negację, por. $\neq$ *Предполагам, че не ми е изгорял пиксел*, lecz jako *Предполагам, че ми е изгорял пиксел*; nie występuje w nich również możliwość substytucji *че* ‘S’ przez *да* ‘S’. Gdyby nie były to użycia jednostkowe, stojące poza normą (na przykład ograniczone terytorialnie, należące do rejestru nieliterackiego), to należałoby wyróżnić dwie jednostki leksykalne dla leksemu *съмнявам се* — *съмнявам се₁* i *съмнявам се₂*, a typ *Съмнявам се в Петър* byłby realizacją *съмнявам се₂*.

2.4. Na koniec parę słów o systematyzacji omawianych zjawisk w skali klasy $P_{(x, q)}$.

Wykreślenie granicy zdań reprezentujących pewien stopień frazeologizacji w modelu składni semantycznej w ramach omawianej tu klasy predykatów o strukturze $P_{(x, q)}$ niewątpliwie wiąże się z ograniczeniami semantycznymi nakładanymi na argument propozycjonalny oraz z brakiem wypełnienia pewnych pozycji w ramach tego argumentu, które mogą/nie mogą być wyrażone w rozwiniętej strukturze zdaniowej. Można tu wyróżnić następujące wypadki:

a. niewątpliwie do zbioru zdań realizujących dany predyktor należą te, które dopuszczają interpretację mniej lub bardziej uściśloną niewyrażonych elementów (są one nieokreślone lub odtwarzane z kontekstu) w ramach rozwiniętej struktury zdaniowej, na przykład *Irka zachwycała się obrazem Picassa. — Irka zachwycała się jakimiś cechami obrazu — tym, jaki jest/jaką techniką jest malowany. — Ирина се възхищаваше от картината на Пикасо. / Анна оповидава ми о својей nowej znajomej. — Анна оповидава ми сој, со dotyczy jej nowej znajomej. — Ана ми разказваше за нейната нова позната. — Ана ми разказваше за нецата, които се отнасят към нейната нова позната;*

b. za realizację struktury semantycznej predyktora można też uznać typy zdań, w których możliwe jest jednoznaczne odtworzenie treści predyktora z q (struktura jest dopuszczalna pod warunkiem występowania w ramach q predyktora określonej klasy semantycznej), na przykład w wypadku czasowników *chcieć, pragnąć* — *искам, желая* są to najprostsze semantycznie czasowniki typu *mieć* i pochodne, w których strukturę takie jednostki są wbudowane (na przykład *dostać*), por. typ:

- pol. *Ta kobieta pragnie dziecka.*
Ta kobieta pragnie mieć dziecko. Ala chce kotka.
Ala chce mieć/dostać kotka.
- bułg. *Тя желае дете.*
Тя желае да има дете. Иванка иска котенце.
Иванка иска да има/да получи котенце.

Często jednak niewyrażona treść q jest znacznie bogatsza i wymaga szerszego komentarza, uściśleń. Mimo tych ograniczeń są wypadki, kiedy można uznać, że struktura semantyczna czasownika nie została zmodyfikowana i można ją wyprowadzić z podstawowej (rozwiniętej) struktury zdaniowej. Takim przykładem wydaje się właśnie polskie zdanie *Wątpię w Piotra*;

c. rozbudowane i liczne restrykcje nakładane na strukturę semantyczną mogą powodować, że zdanie nie ma oparcia w podstawowej (pełnej) strukturze zdaniowej z implikowanego zbioru zdań. Są to już zjawiska, które mogą skłaniać do interpretacji polisemicznej, ale trudno przyjąć takie rozwiązanie, jeśli struktura ma charakter izolowany. Do tej kategorii można zaliczyć analizowany tu przykład bułgarski *Съмнявам се в Петър* i sklasyfikować go jako rodzaj frazeologizmu, choć trudno tego typu przykłady zrównać z takimi ciągami, jak na przykład *pozo-*

stawać w cieniu kogoś/czegoś, przynieść kogoś w teczce, wytoczyć armaty przeciw czemuś lub *związać manatki*, które stanowią jądro frazeologizmów i jednoznacznie definiowane są jako jednostki o charakterze nieciągłym;

d. przypadki innych nałożonych na pozycję *q* restrykcji semantycznych, związanych z rozbudowaniem struktury semantycznej *q*, mogą świadczyć o odrębnej charakterystyce semantycznej czasownika, a więc o polisemii leksemu. Najczęściej w takich wypadkach odmianka znaczeniowa charakteryzuje się swoistymi cechami w postaci ilości i typu argumentów, cechami formalnymi zdań itp. O wyodrębnieniu jednostki przesądza wówczas to, że wszystkie dopuszczalne struktury zdaniowe można wywodzić wprost ze struktury podstawowej.

Wykaz skrótów

- $P_{(x, q)}$ — predykat II rzędu, dwumiejscowy
 N_x — fraza nominalna realizująca argument przedmiotowy *x*
 V — czasownik realizujący predykat *P*
 V_q — czasownik realizujący argument propozycjonalny *q*
 NV_q — fraza nominalna — efekt nominalizacji zdania realizującego argument *q*
 $N_{aq} \emptyset_q$ — fraza nominalna realizująca argument implikowany w ramach pozycji *q*

Cytowane słowniki

- ISJP — M. Bańko, *Inny słownik języka polskiego*, Warszawa 2000.
 SJP — *Słownik języka polskiego*, red. M. Szymczak, t. 1–3, Warszawa 1978–1979.
 Polański 1980–1990 — *Słownik syntaktyczno-generatywny czasowników polskich*, red. K. Polański, t. 1–6, Wrocław 1980–1990.
 РСБКЕ — *Речник на съвременния български книжовен език*, t. 1–3, red. С. Романски, София 1955–1957.

Bibliografia

- Bańko M., *Inny słownik języka polskiego*, Warszawa 2000.
 Danielewiczowa M., *Wiedza i niewiedza. Studium polskich czasowników epistemicznych*, Warszawa 2002.
 Jędrzejko E., *Z problemów składni frazeologizmów (w ujęciu Syntaktyczno-generatywnego słownika czasowników polskich)*, [w:] *Problemy frazeologii europejskiej*, t. 1, red. A. M. Lewicki, Warszawa 1996.
 Karolak S., *Składnia wyrażen predykatywnych*, [w:] *Gramatyka współczesnego języka polskiego. Składnia*, red. Z. Topolińska, Warszawa 1984.
 Kiklewicz A., Korytkowska M., Mazurkiewicz-Sułkowska J., Zatorska A., Ramza T., *Podstawowe struktury zdaniowe współczesnych języków słowiańskich: białoruski, bułgarski, polski*, red. A. Kiklewicz, M. Korytkowska, Olsztyn 2010.
 Lewicki A. M., *Relacyjna siatka derywacyjna jako czynnik onomazjologicznego opisu zasobu frazeologicznego*, [w:] *Problemy frazeologii europejskiej*, t. 1, red. A. M. Lewicki, Warszawa 1996.
 Lewicki A. M., *Wprowadzenie do frazeologii syntaktycznej. Teoria zwrotu frazeologicznego*, Katowice 1976.
 Lyons J., *Semantyka*, przeł. A. Weinsberg, t. 2, Warszawa 1989.

Rečnik na s"vremennîâ b"lgarski knižoven ezik, t. 1–3, red. S. Romanski, Sofiâ 1955–1957.

Słownik języka polskiego, red. M. Szymczak, t. 1–3, Warszawa 1978–1979.

Słownik syntaktyczno-generatywny czasowników polskich, red. K. Polański, t. 1–6, Wrocław 1980–1990.

On certain processes of phraseologization from the perspective of the semantic syntax model

Summary

This article analyzes the status of sentential structures of the type *Wątpię w Piotra* in Polish and *Съмнявам се в Петър* in Bulgarian (“I doubt about Peter”), taking into account the specificity of their meanings, which are different in both languages. On the basis of the semantic syntax model, the article investigates the possibility of, on the one hand, analyzing such structures as elements of a subcategorization frame and, on the other hand, as examples of structures that undergo the process of phraseologization. The conclusions reached in the article result from this contrastive study. The research question addressed in this paper is relevant for the problem of the form and the boundaries of a lexical entry, which is an important issue in lexicography.

Keywords: semantics, syntax, phraseology, lexicography, Bulgarian, Polish

О некоторых процессах фразеологизации в перспективе модели семантического синтаксиса

Резюме

В статье представлен анализ статуса предложных структур типа польск. *Wątpię w Piotra*, болг. *Съмнявам се в Петър*, при этом учтена специфика их значения, различающая анализируемые языки. На основании модели семантического синтаксиса рассмотрена, с одной стороны, возможность причисления данных структур к элементам валентного образца, а с другой стороны, данные конструкции показаны как пример структур, подлежащих процессу фразеологизации. В статье представлены выводы сопоставительного характера. Анализируемая проблема касается важных для лексикографии вопросов границы и формы словарной статьи.

Ключевые слова: семантика, синтаксис, фразеология, лексикография, болгарский язык, польский язык